

I. ПЕРШОЧЕРГОВІ ЗАХОДИ В РАМКАХ ВИКОНАННЯ УКРАЇНОЮ ПЛАНУ ЗАХОДІВ ДЕСЯТИЛІТТЯ

1. Підвищення ефективності участі для отримання політичних, економічних і наукових переваг від членства України в міжнародній організації – Міжурядовій океанографічній комісії ЮНЕСКО (відповідно до Указу Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» від 30.09.2019 №722/2019):

1.1. Створити та забезпечити функціонування Океанографічної підкомісії Національної комісії України у справах ЮНЕСКО як національного координаційного органу зі зв'язків з Міжурядовою океанографічною комісією ЮНЕСКО (далі – МОК)

1.2. Створити та забезпечити функціонування Національного комітету України з проведення Десятиліття.

1.3. Визначити національних координаторів, а також національних кореспондентів у сферах (напрямах) діяльності МОК, представників України в міжурядових програмах і членів тематичних груп МОК. Врегулювати повноваження, функції та обов'язки визначених національних координаторів у МОК та фахових національних кореспондентів, представників, членів тематичних груп у МОК.

1.4. Сформувати національний план участі України у реалізації заходів Десятиліття та забезпечити його виконання.

1.5. Активізувати членство України в міжнародній міжурядовій організації – Міжнародному органі з морського дна, де Україна з 1999 року є постійним членом, з метою освоєння в перспективі покладів океанічних конкрецій, забезпечення потреб України у критичних і стратегічних мінеральних ресурсах в умовах глобалізації та зміни клімату.

2. Реалізація програмно-цільового методу при плануванні, відновленні та розвитку морських наукових досліджень, а також забезпечення систематичних комплексних досліджень Світового океану:

2.1. Впровадити програмно-цільове планування, індикатори досягнення цілей, аудит виконання проміжних завдань та загальну звітність як основний базис для забезпечення ефективності вирішення комплексних науково-технічних проблем морегосподарської діяльності України.

2.2. Пріоритетними напрямами сучасних вітчизняних морських наукових досліджень і розробок у рамках Десятиліття вважати такі:

- створення детальної карти (цифрового атласу) Світового океану;
- впровадження та тестування компонентів і розгортання всеосяжної системи спостережень за океаном;
- запровадження здійснення щопівроку на основі розроблених критеріїв кількісної оцінки стану та функціонування морських екосистем як основи для раціонального управління ними та їхньої адаптації;
- розроблення, впровадження та забезпечення функціонування вітчизняного порталу океанологічних даних та інформації;
- впровадження океанологічної компоненти у вітчизняну комплексну систему попередження про різні загрози;

- включення океанологічної підсистеми у: систему вітчизняного спостереження Землі, дослідження та прогнозування, використання потенціалу соціальних і гуманітарних наук та економічну оцінку;

- забезпечення створення потенціалу, пришвидшення передачі технологій, модернізацію професійної підготовки та навчання, поширення знань про океан.

2.3. Розробити цільову комплексну програму наукових досліджень НАН України «Комплексні дослідження Азово-Чорноморського басейну, інших районів Світового океану з метою зміцнення морського потенціалу України».

2.4. Розробити проєкт спільного наказу Міністерства освіти і науки України та Національної академії наук України про «Порядок формування міжвідомчого річного зведеного плану проведення морських (річкових) експедиційних досліджень з використанням науково-дослідних суден України та Альянсу європейської морської дослідницької інфраструктури «EUROFLEETS+».

3. Проведення публічних заходів з метою популяризації виконання національного плану участі України у заходах Десятиліття:

3.1. Вважати монографію «Національні наукові інтереси України на морі: від витоків до перспектив», що вийшла друком у 2023 році, вагомим внеском у виконання національного плану участі України у заходах Десятиліття. Автор – відомий океанолог, член-кореспондент НАН України Олександр Щипцов.

Під національними науковими інтересами на морі у зазначеному науково-дослідному виданні розуміється морська діяльність, пов'язана з вивченням, освоєнням і використанням морського середовища, що реалізується на основі морського потенціалу.

Рекомендувати матеріали презентованої монографії як основу для подальшої розробки відповідної державної цільової програми.

3.2. Вважати недостатнім і вкрай неповним сучасне висвітлення у ЗМІ участі Української держави в організації прийняття Україною британської антарктичної станції «Фарадей» у 1995-1996 роках, організації Першої української антарктичної експедиції, а також перебігу підписання Акта передачі антарктичної станції. Частково інформацію було оприлюднено у 2021 році у статті доктора географічних наук А.Ю. Гордєєва «Роль державних органів у становленні антарктичної станції «Академік Вернадський», яку надруковано у «Віснику Національної академії наук України» № 9 (2021). З електронною версією статті можна ознайомитися за посиланням: <https://visnyk-nanu.org.ua/ojs/index.php/v/article/view/149/153>.

Реальна історія прийняття Україною антарктичної станції «Фарадей» (зараз – станція «Академік Вернадський»), роль держави і державних органів у цьому процесі потребують додаткового та більш широкого оприлюднення у ЗМІ, а окремі посадові особи й учасники, що внесли найбільший особистий вклад в успішне отримання Україною станції, заслуговують на відзначення державними нагородами за досягнуті результати та державницьку звитягу.

3.3. При актуалізації національного плану участі України у реалізації заходів Десятиліття передбачити організацію публічних, освітніх і просвітницьких заходів та забезпечити їх проведення з метою утвердження та сталого розвитку України як сучасної морської держави, забезпечення її національних інтересів у сфері морської діяльності, відновлення

конкурентоздатності вітчизняного морегосподарського комплексу, розвитку морських наукових досліджень і відновлення (розбудови) вітчизняного науково-дослідного флоту.

II. ПОТРЕБА У РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАХОДІВ У МАЙБУТНЬОМУ

4. Нормативно-правове забезпечення сфери морських наукових досліджень, відновлення (розбудови) вітчизняного науково-дослідного флоту та його берегової інфраструктури, наукового морського приладобудування:

4.1. Розробити проекти постанов Кабінету Міністрів України, зокрема:

- «Про внесення змін до пункту 12 (нову редакцію пункту 12) додатка до постанови Кабінету Міністрів України від 11.10.2016 № 710» з метою забезпечення виконання Указу Президента України від 03.12.2021 № 617/2021;

- «Про розроблення Державної цільової програми прогнозування науково-технологічного та інноваційного розвитку України» (відповідно до статті 4 Закону України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки»);

- «Про затвердження Положення про єдину державну систему управління та координації процесами морських наукових досліджень і забезпечення функціонування відповідної дослідницької інфраструктури»;

- «Про ініціювання розроблення концепції Загальнодержавної цільової програми розвитку наукових морських досліджень, відновлення (розбудови) вітчизняного науково-дослідного флоту та його берегової інфраструктури, наукового морського приладобудування на період до 2030 року» (відповідно до статті 6 Закону України «Про державні цільові програм»);

- «Про затвердження соціальних стандартів для екіпажів українських науково-дослідних суден»;

- «Про затвердження Порядку надання дозволів на виконання морських наукових досліджень у внутрішніх водах, територіальному морі та виключній (морській) економічній зоні України»;

- «Про оплату праці працівників державних установ, закладів, організацій, які утримують та експлуатують науково-дослідницькі судна»;

- «Про затвердження плану заходів щодо членства України у міжнародній міжурядовій організації – Міжнародному органі з морського дна та поновлення переговорів з міжнародною Спільною Організацією «Інтерокеанметал» про можливість приєднання України до цієї міжнародної організації»;

- «Про взаємодію з міжнародною організацією Міжурядовою океанографічною комісією ЮНЕСКО».

4.2. Підготувати проєкт постанови Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 13 вересня 2002 року № 1371».

Внесення змін стосується додатка до постанови: «Переліку центральних органів виконавчої влади, інших державних органів, відповідальних за виконання зобов'язань, що впливають із членства України в міжнародних організаціях», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 13 вересня 2002 року №1371, а саме внесення змін до пунктів:

- щодо виконання зобов'язань, що випливають із членства України в міжнародній організації – Міжурядовій океанографічній комісії ЮНЕСКО, де відповідальними виконавцями визначити: Національну комісію у справах ЮНЕСКО, МЗС, МОН за участю Національної академії наук України;

- щодо співпраці з міжнародною міжурядовою організацією – Міжнародним органом із морського дна, де до зазначення відповідальних виконавців додати текст «залучивши Національну академію наук України».

5. Підвищення ефективності державного управління в галузі науки, яка є однією із складових морської діяльності відповідно до Морської доктрини України.

Удосконалити структуру державного управління з питань відновлення та розвитку морських наукових досліджень і відновлення (розбудови) вітчизняного науково-дослідного флоту, зокрема створити:

- комісію з питань державної морської політики при Раді національної безпеки і оборони України (консультативно-дорадчий орган з моніторингу та контролю ефективності заходів щодо реалізації державної морської політики на підставі щорічної комплексної оцінки її стану, зокрема у сфері відновлення та розвитку морських наукових досліджень і розбудови вітчизняного науково-дослідного флоту) – підготовка проекту та затвердження рішення РНБО;

- відділ з питань науки в Директораті координації державних політик та стратегічного планування Кабінету Міністрів України з метою забезпечення ефективного управління та своєчасного внесення змін до науково-технічної політики, що коригується, пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень та науково-технічних розробок, завдань державних цільових програм, організації системного моніторингу реалізації пріоритетних напрямків науки та техніки;

- Державне агентство морських досліджень і технологій (ЦОВВ, який координується Кабінетом Міністрів України через Міністерство освіти і науки України), яке має стати постійно діючим органом влади для забезпечення:

- виконання Указу Президента України від 03.12.2021 № 617/2021;
- загальнодержавної цільової програми розвитку наукових морських досліджень, відновлення (розбудови) вітчизняного науково-дослідного флоту та його берегової інфраструктури, наукового морського приладобудування на період до 2030 року;

- міжвідомчої координації діяльності центральних органів виконавчої влади, науково-дослідних установ, підприємств та організацій у галузі досліджень і використання ресурсів Світового океану, а також у галузі будівництва, утримання, використання науково-дослідних суден та інших морських технічних засобів – підготовка відповідного проекту та затвердження постанови Кабінету Міністрів України.

6. Реалізація програмно-цільового методу при плануванні, відновленні та розвитку морських наукових досліджень і відновлення (розбудови) вітчизняного науково-дослідного флоту для реалізації пріоритетних наукових і науково-технічних напрямів, а також забезпечення систематичних комплексних досліджень Світового океану:

Розробити проєкт концепції Загальнодержавної цільової програми розвитку наукових морських досліджень, відновлення (розбудови) вітчизняного науково-дослідного флоту, його берегової інфраструктури, наукового морського приладобудування на період до 2030 року та план заходів з її реалізації.

7. Проведення комплексного океанографічного і гідрографічного вивчення морського та річкового середовища в інтересах підвищення ефективності навігаційно-гідрографічного забезпечення безпеки судноплавства.

8. Розвиток інфраструктури для постійного базування науково-дослідного флоту Національної академії наук України.